

„A vonal számomra a megismerés fontos eszköze”

Interjú Orbán György Jánossal, beszélgetőtárs Gréczi-Zsoldos Enikő

A Salgótarjában élő Orbán György János grafikusművésznek a közelmúltban több önálló kiállítása nyílt. A közönség ősszel Budapesten, az Unio Hotel galériájában láthatta az alkotásait; november 3-án didaktikus kiállítása nyílt Kroki címmel a salgótarjáni József Attila Művelődési Központban. Várhatóan a jövő év elején szintén lakóhelyén, a Balassi Bálint Megyei Könyvtár Bóna Kovács Károly Galériájában és a Baglyaskő Galériában mutatkozik be.

Egy képzőművésznek hasznos a találkozás a közönséggel. Hogyan jöttek létre ezek a kiállítások?

A Dob utcai Unio Gallery kiállítót kerestem. Jelentkeztem, és a neten elküldött mintegy harminc kép fényképe alapján elfogadtak. A tizenöt éves galéria honlapja szerint több neves képzőművésznek volt már itt kiállítása és több salgótarjáni is szerepelt közöttük. A szintén salgótarjáni Losonczy Ildikó képeit én ajánlhattam ide. Ez év októberében, 2-án nyílt a kiállításom, november 5-éig láthatta a közönség itt a képeimet. A helyi, nógrádi közönségnek is bemutatnom nagyjából azt az anyagot, amelyet Budapestre vittem. A *Kroki* című didaktikus kiállításomon maga a műfaj kerül középpontba, az emberi test különleges formáit, pozícióit értelmező mozdulatrajz. A kroki(vázlat) változatos és mindenki által gyakorolható műfaján van a hangsúly. Arról mesél, hogy mire jó a kroki, mire használható. Ez a kis bemutató kevésbé a műalkotásokról szól, sokkal inkább az alkotás részfolyamatáról és annak technikájáról. Azonban ezeknek a rajzoknak is lehetnek alkotói üzenetei és adhat esztétikai élményt is.

Mi érdekel alapvetően képzőművészként?

Mindenféle technika és rajzeszköz érdekel, ami papíron nyomot hagy: a kréta, a toll, a ceruza, az akvarellfesték, a tempera vagy a klasszikus olajfesték. A vonal egy grafikus számára segít értelmezni a körülötte lévő formavilágot. Másrészt a kisebb méret és az egyszerűbb eszközök használata könnyebben kezelhető egy harmadik emeleti lakás kishálószobájában. Olajfestésre ez évtől egy vidéki vályogház nyitott teraszán tudom most már berendezni a „műtermemet”. Terpentin tartalmú oldószere erősen allergén és sok más alkotóhoz hasonlóan az én szervezetemet is megviseli.

Eredendően nem nógrádi vagy. Mi hozott ide?

Gyomán születtem, 6 évig Gyulán éltem, Salgótarjánba 1979-ben kerültem feleségem révén. Az embernek soha nem szabad elfelejtenie, hogy honnan szalajtották. Gyomán Kner Izidor egykori háza volt az óvodánk, mellette épült a ma is működő nyomda, amelynek jellegzetes papír- és festékillata mély nyomot hagyott bennem, akárcsak a nyomdai papírhulladékokból hozánk jutott betű- és sordiszek. Ezek Kozma Imre alkotásai voltak. A nyomda a későbbi életemet is végigkísérte. Talán szülővárosom akkori környezetében köteleződtem el a papírok, a rajzolás és a nyomtatványok iránt. Az általános iskolában pedig természetesen rajzsakkörös voltam.

Orbán György János: Éji dal

Alma matered sem nógrádi...

A középiskolát Szegeden végeztem a Tömörkény István Gimnázium grafika szakán. Ez akkor új, elsősorban művészeti célzatú tagozat volt, grafika, szobrász-kőfaragó és keramikus szakokkal. A hatvanas-hetvenes években három ilyen „kisképző” volt a pécsivel és a budapestivel együtt. A szüleim nem igazán örültek, hogy ide jelentkezem, más, mérnöki foglalkozást szántak nekem a tanulmányi eredményeim alapján. Az iskolám igazgatója segített meggyőzni őket, hogy elvigyenek a felvételire. A gimnáziumban igen sok, 42 óránk volt egy héten. Délelőtt, délután iskolában voltunk, a

szakmai tárgyak miatt. Tanulótársaim közül többen nem bírták ezt a terhelést, kimaradtak, kettétört a pályájuk. Azt hiszem, ettől féltettek szüleim.

A gimnázium igazi alma mater volt, alkotó pedagógusgárdával. Ottani mestereimtől, Zoltánfy Istvántól, Pölös Endrétől, Szalai Ferencről, Tóth Sándor szobrászművésztől és Kopasz Márta Európa-hírű kisgrafika-művésztől nemcsak professzionálisan előkészített szakmai ismereteket, hanem emberséget, elemző-összegző szemléletmódot és a társművészetekre való nagyon nagy nyitottságot is kaptunk. Érettségire egy prospektus és egy plakát elkészítése, kivitelezése volt a feladatunk. Számomra a képzőművészet, a film, a zene már akkor is egyenrangú és meghatározó érdeklődési terület volt.

Alkalmazott grafikával máig foglalkozol.

Igen, az alkalmazott grafikai munkák eddig meghatározóak voltak az életemben még a tanári pálya mellett is. Volt alkalmam CD-borítókat, reklámtáskákat, logókat, plakátokat, szórólapokat, prospektusokat tervezni. Régen ezeket kézzel készítettük, sőt a korabeli technikához igazodva meg kellett tanulnunk a nyomdai kézi szedést. A középiskolában minden nyáron a szegedi nyomdában volt a gyakorlatunk. Gyulán annak idején a kirakatokon és kereskedelmi kiállításokon kívül reklámfalakat is festettem. Az egyik 30 évig bírta az időjárást, aztán levakolták. 8 évig a filmforgalmazásban dolgoztam. Salgótarjánban a moziüzemi vállalatnak festettem óriásplakátokat, egyúttal a cég nyomdájának voltam reklámgrafikusa. Ott ismerkedtem össze Szujó Zolival, Hegedűs Morgannal, Mustó Jánossal és néhány munkájukkal. Együtt dolgoztam néhány évig Losonczy Ildikóval és Gelencsér Jánossal.

A középiskola után hova vitt az utad?

Ösztöndíjas szerződéssel elvégeztem Budapesten a kirakatrendező-dekoratorképző iskolát, itt a kiállítóterek kapcsán belekóstolhattam az engem oly nagyon érdeklő belső építészetbe. Mindig is érdekelt a forma, az ergonómia, az építészet, izgattak a belső terek, a terek hatása az emberre. Itt találkoztam Szentirmai Zoltán szobrászművésszel, aki a műtermébe is gyakran elvitt segédkezni és Batitz Leventével, az ábrázoló-geometria, a Képzőművészeti Főiskola szerintem felülmúlhatatlan, későbbi tanárával. Nélküle elképzelhetetlen lett volna sok munkám elkészítése. Üzleti reklámokat, étterem-berendezéseket terveztem, kirakatokat rendeztem... Országos pályázatot is nyertem ebben a szakmában. Gyulán már ez időben műtermet béreltem negyedmagammal, s nagy öröömre idén nyáron találkoztam is két egykori alkotótársammal. Itt volt az első önálló kiállításom 1977-ben. Nem messze Gyulától, Kötegyánban pedig egy kis művésztelepet hoztunk létre, néhány másik fiatal festővel, akikkel egy harmadik alkotói körben, a Koszta Rozália festőművész nevével fémjelzett szakkörben találkoztam.

A képzőművészet mellett a zene is fontos művészeti ág az életemben. Hogyan kerültél kapcsolatba a népzenevel?

Szintén gyulai éveimhez kapcsolódik népzenei pályám kezdete. Egy Gyulára telepedett debreceni hegedűssel és egy békéscsabai bőgőssel létrehoztunk egy zenekart, a Békés Bandát és Budapestre jártunk az akkori Népművelési Intézetbe, néhány nagyon aktív táncossal együtt. Engem Sebő Ferenc és ifj. Csoóri Sándor tanított brácsázni. Két év után, komoly zenekari, elméleti, néprajzi vizsga után kaptuk meg működési és oktatói engedélyünket. Itt, Salgótarjánban sokan emlékeznek rám népzeneesként. Mlinár Pál és felesége, Mrika vitte nemzetközi színpadokra a Nógrád táncegyüttest, s amikor ők megnyerték a Ki Mit Tud-ot 1978-ban, a mi Békés Bandánk segédkezett hozzá. Furcsa módon, én utánuk fél évvel érkeztem Tarjánba, s Palival már régi ismerősként találkoztam. Két héttel később már a Nógrádnál muzsikáltam, s év végére Oszvald Gyurival, Szabó Gáspár egykori hegedűtanárral és a pásztói Babják Gyurival megalapítottuk a DÜVŐ együttest, s Hruz Dénest, akit, gondolom, ma nem nagyon kell bemutatni városunkban, egy évvel később találunk meg nagy szerencsénkre. Az első tanári feladatomban Balassagyarmatra szolgáltam, ahol az akkor még középiskolás Turai Andrást próbáltam rávenni a népi hegedülésre brácsázás helyett. Ma Svájcban és Németországban csábítja virtuóz muzsikával a magyar táncházba vágyókat.

Orbán György János: Hangszerek

Hogy jutottál el a tanári hivatásig?

Már salgótarjániként végeztem az egri főiskolán, földrajz-rajz szakon. A földrajz természettudományi területei (közettan, meteorológia, csillagászat,

természetföldrajz) nagyon komoly szemléletbeli megerősítéseket és revelációszerű élményeket adott nekem. A tanítás felé sodort minden, ám a zenei és a grafikai sikerek miatt kapálóztam ellene. Ennek ellenére mindig is nagyon szerettem tanítani. A Beszterce lakótelepi általános iskolában tanítottam 1988-tól 2016-ig. A kilencvenes évek közepén, a pécsi egyetemen szerzett HR-es diplomával próbáltam magasabb szintre emelni képességeimet, sőt, ez idő alatt négy évig fafaragást is tanultam, majd ezt követően, nyolc éven keresztül hétfőenként ennek a szakmának a rajzi követelményeit oktattam egy budapesti képzőben. 2003-ban egy másik szenvedélyemhez, filmekhez kapcsolódó lehetőség miatt az ELTE médiaszakát is beprézeltem szűkös szabadidőmbe és az elmúlt öt évben, párhuzamosan a besztercei és a Gagarin központi iskolában is taníthattam ezt a szakot. 1999-től 2016-ig délutánonként a Váczi Gyula Művészeti Iskola grafikai csoportjait is tanítottam. Úgy gondolom, hogy a tudást, ha kell, foggal-körömmel meg kell szereznünk, de nem tarthatjuk meg, nem a sajátunk, tovább kell adnunk, minél pontosabban. Egyetértek Krasznahorkai László egy interjúbán megfogalmazott kijelentésével, hogy „...az apokalipszisre nem várunk kell, hanem megérteni, hogy benne élünk...”. Szerintem csak tudásunk adhat menedéket a népvándorlás, a háborús helyzetek, a felmelegedés stb. megoldásában. Gondolatai összecsengenek egy általam nagyra becsült tudós nemrég megjelent megfogalmazásával is. Steven Hawking kozmológus szerint három dolog veszélyezteti az emberiséget: a globális felmelegedés, a kapzsiság (az elosztás nem megfelelő rendje), és a hülyeség (az én értelmezésemben: tanulatlanságra alapozódó gőgös és arrogáns tudatlanság). Tanárnak, művésznek, tudósnak feladata ezek leküzdése saját tudásának átadásával.

A tanári hivatás, a képzőművészi alkotómunka és a zenei szerepléseid mellett kultúraformáló, közösségépítő szerepet vállaltál a salgótarjáni székhelyű Balassi Bálint Asztaltársaság munkájában. Hogy kerültél ebbe az alkotóközösségbe és mit jelent számodra egy alkotó emberekből álló társaság vezetése?

1988 végén Handó Péterék összehívták az 1936-os Balassa Társaság tevékenységét folytatni szándékozók közösségét. Én 1990-ben csatlakoztam. 91-től bejegyeztettük az alkotókört és vezetőségének egyik tagja lettem, 98-tól vagyok elnöke az egyesületnek. Az egyesületi munkában a szellemi arisztokrácia Ortega y Gasset-féle fejtegetését véltem érvényesülni: a különböző ismeretekkel, az átlagosnál valamilyen területen nagyobb felkészültséggel rendelkező emberek felelősségvállalásáról. Azt gondolom, hogy minden alkotni képes, egészséges ember tud valamit nyújtani a közösség számára. Ezzel azonban vissza lehet élni, amit sokan meg is tesznek vélvén a tudás adta hatalom kellemesnek tűnő érzését. A tudás szabadságát rendre eleinktől és kortársainktól kapjuk és éppen ezért nem kisajátítható katasztrófa veszélye nélkül. Ez a megszerzett szabadság az alkotók és az alkotást felhasználók felelőssége.

Orbán György János: Provincia